JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

PAOLO MENGOZZI

18 päivänä maaliskuuta 2009 [1]

1. Selvitysyhteisöjen (”clearance services”, jäljempänä myös selvityspalvelu ja selvityspalvelun tarjoaja) tehtäväksi voidaan määritellä osakkeiden säilytys. Niiden tehtävänä on erityisesti rekisteröidä osakeomistukset ja osakkeiden luovutukset; osakkeet säilyvät kuitenkin aina tosiasiallisesti selvitysyhteisöjen hallinnassa. Selvitysyhteisöjen ansiosta osakkeiden ostamisesta ja myymisestä tulee toisin sanoen yksinkertaisempaa, nopeampaa ja turvallisempaa.

2. Selvitysyhteisöjen käyttö on hyvin yleinen käytäntö Manner-Euroopassa mutta ei Yhdistyneessä kuningaskunnassa, jossa osakeluovutuksia koskevat järjestelyt ovat perinteisesti erilaiset. Tämän vuoksi Yhdistynyt kuningaskunta soveltaa tiettyihin selvitysyhteisöjen yhteydessä toteutettaviin toimiin verojärjestelmää, joka poikkeaa sen alueella yleensä noudatettavien järjestelyjen mukaisesti toteutettaville osakkeidenluovutuksille ominaisesta järjestelmästä. Käsiteltävänä oleva asia, joka perustuu Special Commissionersin, Lontoo, yhteisöjen tuomioistuimelle esittämään ennakkoratkaisukysymykseen, tarjoaa tilaisuuden arvioida tämän verotusjärjestelyn yhteensoveltuvuutta yhteisön oikeuden kanssa.

3. Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädäntöä on tarkasteltava erityisesti sekä pääoman hankinnasta suoritettavista välillisistä veroista annetun direktiivin 69/335 että perusvapauksia koskevien perustamissopimuksen määräysten valossa.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt

A *Yhteisön lainsäädäntö*

4. Direktiiviä 69/335 [2] (jäljempänä myös direktiivi), joka on tärkein esillä olevan asian kannalta merkityksellinen johdetun oikeuden säädös, on ajan mittaan muutettu merkittävästi.

5. Direktiivillä tavoitellut päämäärät tuodaan hyvin esiin sen perustelukappaleissa, erityi-

1 – Alkuperäinen kieli: italia.

2 – Pääoman hankinnasta suoritettavista välillisistä veroista 17.7.1969 annettu neuvoston direktiivi 69/335/ETY (EYVL L 249, s. 25).

sesti sen ensimmäisessä ja toisessa perustelukappaleessa, joissa todetaan seuraavaa:

”Perustamissopimuksen päämääränä on perustaa ominaispiirteiltään sisämarkkinoiden kaltainen talousliitto. Yksi keskeisistä edellytyksistä tämän päämäärän saavuttamiseksi on pääomien vapaan liikkuvuuden edistäminen.

Jäsenvaltioissa tällä hetkellä voimassa olevat pääoman hankintaa koskevat välilliset verot eli yhtiöihin tehtävistä sijoituksista suoritettavat verot ja arvopapereista suoritettavat leimaverot johtavat syrjintään, kaksinkertaiseen verotukseen ja pääoman vapaata liikkuvuutta haittaaviin eroihin, ja ne olisi näin ollen yhdenmukaistamisella poistettava”.

6. Komission neuvostolle esittämän ehdotuksen, josta tuli direktiivi 69/335, [3] liitteenä olleessa 14.12.1964 päivätyssä kertomuksessa komissio huomautti, että vapaiden pääomamarkkinoiden toteuttamisen kannalta olisi parasta poistaa kokonaan sekä pääoman hankintavero että leimaverot. Koska jäsenvaltiot olisivat todennäköisesti vastustaneet niin voimakasta toimenpidettä, komissio päätti kuitenkin poistaa vain leimaverot ja jättää voimaan pääoman hankintaveron, joka kuitenkin yhdenmukaistettiin yhteisön tasolla.

7. Direktiiviin ajan mittaan tehdyillä muutoksilla on lisäksi poistettu siinä alun perin säädetty velvoite verottaa pääomapanoksia soveltamalla yhdenmukaistettua verokantaa: direktiivin nykyisessä 7 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat soveltaa 1 prosentin enimmäisverokantaa tai yksinkertaisesti olla enää soveltamatta pääoman hankintaveroa. Yhdistynyt kuningaskunta poisti pääoman hankintaveron vuonna 1988.

8. Direktiivin 4 artiklassa osoitetaan pääoman hankintaveron alaiset liiketoimet; niihin lukeutuu muun muassa ”c) pääomayhtiön pääoman korottaminen millaisten tahansa omaisuuserien sijoituksella”.

9. Sen lisäksi, että direktiivissä säädetään pääoman hankintaveron laskentatavasta ja kantamisesta, siinä säädetään myös kieltoja, joiden tarkoituksena on estää sekä pääoma-

3 – IV/KOM(64) 526 lopullinen.

panosten kaksinkertainen verotus että leimaverojen soveltaminen. Direktiivin 10 ja 11 artiklassa säädetään seuraavaa:

”10 artikla

Jäsenvaltiot eivät pääoman hankintaveron lisäksi saa kantaa voittoa tavoittelevilta yhtiöiltä, yhteenliittymiltä tai oikeushenkilöiltä minkäänlaisia muita veroja:

a) edellä 4 artiklassa tarkoitetuista toimista;

b) edellä 4 artiklassa tarkoitettuihin toimiin liittyvistä sijoituksista, lainoista tai suorituksista;

– –

11 artikla

Jäsenvaltiot eivät saa kantaa minkäänlaista veroa seuraavista:

a) osakkeiden, osuuksien tai muiden samankaltaisten arvopapereiden taikka tällaisia arvopapereita vastaavien todistusten laatiminen, liikkeeseen laskeminen, ottaminen kaupankäynnin kohteeksi arvopaperipörssissä, vaihdantaan saattaminen tai niillä tapahtuva kaupankäynti, niiden liikkeeseenlaskijasta riippumatta;

– –”.

10. Direktiivin 12 artiklassa, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat edellä mainituista kielloista huolimatta kantaa tiettyjä erityisveroja, säädetään seuraavaa:

”12 artikla

1. Sen estämättä, mitä 10 ja 11 artiklassa säädetään, jäsenvaltiot voivat kantaa seuraavia veroja:

a) kiinteä tai vaihtuvamääräinen vero arvopapereiden siirroista;

– –”.

B *Kansallinen lainsäädäntö*

11. Tässä yhteydessä huomioon otettavat Yhdistyneen kuningaskunnan verosäännökset sisältyvät Finance Act 1986 -nimiseen lakiin (vuoden 1986 talousarviolaki). Sen 87 §:n mukaan osakkeiden siirrosta kannetaan 0,5 prosentin verokannan mukaisesti leimaveroa vastaava vero (Stamp Duty Reserve Tax, jäljempänä SDRT), joka on maksettava jokaisen luovutuksen yhteydessä.

12. Lain 96 §:n mukaan osakkeiden saattamisesta selvityspalveluun SDRT kannetaan kuitenkin 1,5 prosentin verokannan mukaisesti. Sen sijaan osakkeiden myöhempiä luovutuksia ei veroteta mitenkään, mikäli ne tapahtuvat samassa selvityspalvelussa.

13. Finance Act 1986 -lain 97 A §:ssä säädetään, että selvitysyhteisöllä on ”valinnan” (”election”) mahdollisuus, jota se voi käyttää tekemällä sopimuksen Yhdistyneen kuningaskunnan verohallinnon kanssa. Valintamahdollisuus koskee erityisesti siirtymistä 1,5 prosentin verokannan mukaisesti kannettavan SDRT:n kertaluonteisesta maksusta kyseisen veron maksamiseen tavanomaisen 0,5 prosentin verokannan mukaisesti. Tällaisessa tapauksessa SDRT kannetaan tietenkin jokaisesta yksittäisestä osakkeiden luovutuksesta. Valintamahdollisuuden käyttö edellyttää, että selvitysyhteisöllä on tytäryhtiö tai sivuliike Yhdistyneessä kuningaskunnassa; muussa tapauksessa sen on nimettävä Yhdistyneeseen kuningaskuntaan oma veroedustaja. Selvitysyhteisön on lisäksi täytettävä joukko teknisiä vaatimuksia, jotka liittyvät SDRT:n laskentaan, keräämiseen ja tilittämiseen.

II Tosiseikat, pääasian käsittelyn vaiheet ja ennakkoratkaisukysymys

14. HSBC-pankki on julkinen osakeyhtiö (public limited company), jonka kotipaikka on Lontoo. Kesäkuussa 2000 HSBC esitti julkisen ostotarjouksen ranskalaisen Crédit Commercial de France -pankin (jäljempänä CCF), jonka osakkeet oli listattu Pariisin arvopaperipörssiin, kaikista osakkeista. Tarjouksessaan HSBC ehdotti CCF:n osakkeenomistajille osakkeista joko käteismaksua tai maksua HSBC:n osakkeilla. Tehdäkseen tämän toisen vaihtoehdon houkuttelevammaksi Ranskan markkinoiden osakkeenomistajille HSBC päätti saattaa osakkeensa kaupankäynnin kohteeksi Pariisin arvopaperipörssissä.

15. Pääasian tosiseikkojen tapahtuma-ajankohtana yhtiön listautuminen Pariisin arvopaperipörssiin edellytti SICOVAM-selvitysyhteisön käyttämistä. Tämän johdosta CCF:n osakkeenomistajilla, jotka olivat halukkaita hyväksymään HSBC:n esittämän julkisen ostotarjouksen, oli mahdollisuus valita, ottavatko ne viimeksi mainitun yhtiön osakkeet suoraan SICOVAMin kautta: tässä tapauksessa kyseiset osakkeet olisi voitu tämän jälkeen myydä Pariisin arvopaperipörssissä.

16. Käytännössä CCF:n osakkeista vaihdossa SICOVAMin kautta luovutettuja HSBC:n osakkeita ei luovutettu suoraan SICOVAMille vaan sen Yhdistyneessä kuningaskunnassa olevalle edustajalle Vidacosille. Kyseinen yritys on itse asiassa myös CREST-järjestelmän [4] jäsen: koska se on toiminut esillä olevassa asiassa SICOVAMin edustajana, Vidacosin (ja SICOVAMin) välityksellä luovutettuja HSBC:n osakkeita on kuitenkin verotettu Finance Act 1986 -lain 96 §:n nojalla 1,5 prosentin verokannan mukaisesti.

17. Tehdäkseen julkisen ostotarjouksensa houkuttelevammaksi CCF:n osakkeenomistajille HSBC sitoutui maksamaan SDRT:n 1,5 prosentin verokannan mukaisesti niille CCF:n osakkeenomistajille, jotka olivat päätyneet ottamaan HSBC:n osakkeet SICOVAMin kautta. Tämä menettelytapa vastaa laajalle levinnyttä käytäntöä, vaikka teknisesti veronmaksuvelvollisuus kuuluu kansallisen oikeuden nojalla selvitysyhteisölle.

18. Tämän johdosta HSBC maksoi Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomaisille heinäkuussa 2000 yli 27 miljoonan punnan SDRT:n 1,5 prosentin verokannan mukaisesti.

19. Myöhemmin myös niiden osakkeenomistajien, joiden osakkeet olivat SICOVAMissa ja jotka olivat päättäneet ottaa osinkonsa osakkeina, saamista HSBC:n osakkeista maksettiin SDRT 1,5 prosentin verokannan mukaisesti.

20. HSBC pyysi kuitenkin 18.10.2002 päivätyllä kirjeellä Yhdistyneen kuningaskunnan verohallinnolta maksetun veron palautusta. Veroviranomaisten kielteinen päätös saatettiin ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Koska tämä oli epävarma siitä, oliko SDRT:tä koskeva lainsäädäntö yhteisön lainsäädännön vastainen, se esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Kielletäänkö neuvoston direktiivin 69/335/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna neuvoston direktiivillä [85/303/ETY], 10 tai 11 artiklalla tai EY 43, EY 49 tai EY 56 artiklalla

4 – Kuten ennakkoratkaisupyyntöpäätöksestä käy ilmi, CREST on osakekauppaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa hoitava yhteisö. Kyseessä ei ole selvitysyhteisö (”clearance service”) vaan osaketoimituksia koskeva järjestelmä (”settlement system”), jossa oikeus osakkeisiin näkyy myös ulkopuolisille, erityisesti, koska se on merkitty yrityksen rekistereihin. Selvitysyhteisöissä sen sijaan oikeus osakkeisiin käy ilmi ainoastaan niiden *sisäisistä* rekistereistä.

tai jollakin muulla yhteisön oikeuden määräyksellä tai säännöksellä se, että jäsenvaltio (jäljempänä ensimmäinen jäsenvaltio) kantaa veroa osakkeiden siirtämisestä tai liikkeeseen laskemisesta selvityspalveluun 1,5 prosentin verokannalla, jos tosiseikat ovat seuraavassa kuvatun kaltaiset?

i) Yhtiö (jäljempänä yhtiö A), joka on sijoittautunut ensimmäiseen jäsenvaltioon, tarjoutuu ostamaan toisen yhtiön (jäljempänä yhtiö B), joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon (jäljempänä toinen jäsenvaltio), listatut ja kaupankäynnin kohteena olevat osakkeet yhtiön A sellaisia osakkeita vastaan, jotka lasketaan liikkeeseen arvopaperipörssissä toisessa jäsenvaltiossa.

ii) Yhtiön B osakkeenomistajat voivat valita, ottavatko ne vastaan yhtiön A uudet osakkeet

a) aineellisessa muodossa vai

b) aineettomassa muodossa ensimmäisen jäsenvaltion osaketoimituksia koskevan järjestelmän (”settlement system”) välityksellä vaiko

c) aineettomassa muodossa toisen jäsenvaltion selvityspalvelun (”clearance service”) välityksellä.

iii) Ensimmäisen jäsenvaltion laissa säädetään tiivistetysti seuraavaa:

a) Siinä tapauksessa, että osakkeet lasketaan liikkeeseen aineellisessa muodossa (tai aineettomassa muodossa ensimmäisen jäsenvaltion nimenomaisessa osaketoimituksia koskevassa järjestelmässä), veroa ei kanneta osakkeiden liikkeeseen laskemisesta vaan jokaisesta sitä seuraavasta kaupasta, jolloin vero kannetaan 0,5 prosentin verokannalla kauppahinnasta.

b) Siirrettäessä tai laskettaessa liikkeeseen aineettomia osakkeita selvityspalvelun tarjoajalle kannetaan vero (jos osakkeet lasketaan liikkeeseen) 1,5 prosentin verokannalla merkintähinnasta tai (jos osakkeet luovutetaan vastiketta vastaan) 1,5 prosentin verokannalla vastikkeen arvosta tai (muussa tapauksessa) 1,5 prosentin

verokannalla osakkeiden arvosta, mutta osakkeiden (tai osakkeita tai osakkeista määräämistä koskevien oikeuksien) luovutuksista selvityspalvelussa ei myöhemmin kanneta veroa.

c) Selvityspalvelun tarjoaja voi, jos se saa toimivaltaisen veroviranomaisen luvan, valita järjestelyn, jossa veroa ei kanneta osakkeiden siirtämisestä tai liikkeeseen laskemisesta sen selvitysjärjestelmään vaan tämä vero kannetaan sen sijaan jokaisesta selvitysjärjestelmässä tehtävästä osakekaupasta 0,5 prosentin verokannalla vastikkeesta. Toimivaltainen veroviranomainen voi vaatia (ja tällä hetkellä vaatii) tällaisen valinnan hyväksymisen edellytyksenä sitä, että selvityspalvelun tarjoaja, joka haluaa tehdä tällaisen valinnan, tekee ja pitää yllä järjestelyjä (joita veroviranomainen pitää tyydyttävinä) veron kantamista varten selvityspalvelussa ja siihen liittyvän lainsäädännön noudattamista ja noudattamisen varmistamista varten.

iv) Toisen jäsenvaltion arvopaperipörssissä voimassa olevissa järjestelyissä edellytetään, että kaikki tässä toisessa jäsenvaltiossa liikkeeseen lasketut osakkeet on pidettävä aineettomassa muodossa yhdessä ainoassa selvityspalvelussa, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon ja jonka harjoittaja ei ole tehnyt edellä kuvattua valintaa.”

III Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

A *Tosiseikat*

21. Kuten ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa kysymyksessään, 1,5 prosentin SDRT:n yhteensoveltuvuutta yhteisön lainsäädännön kanssa on arvioitava kahdesta eri näkökulmasta. Toisaalta on selvitettävä, onko kyseinen vero direktiivin 69/335 ja erityisesti sen 10 ja 11 artiklan mukainen, ja toisaalta, onko kyseinen vero yhteensopiva sijoittautumista, palvelujen tarjoamista ja pääoman vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen mukaisten perusvapauksien kanssa. Selvyyden vuoksi tarkastelen näitä ongelman kahta eri osaa erikseen.

22. Pidän tärkeänä korostaa alkuun, että kaikki asianosaiset ovat yhtä mieltä siitä, että tarkasteltava vero ei ole direktiivin 69/335 4 artiklassa tarkoitettu pääoman hankintavero. Kuten on todettu, Yhdistynyt kuningaskunta poisti pääoman hankintaveron vuonna 1988.

23. Suullisessa käsittelyssä esitettyjen toteamusten mukaisesti huomautettakoon myös, että SICOVAMiin vastikkeena CCF:n osakkeista luovutettaviksi siirretyt HSBC:n osakkeet olivat osakepääomaa korottavia uusia osakkeita.

B *Yhteensoveltuvuus direktiivin 69/335 kanssa*

24. Direktiivin 69/335 10 ja 11 artikla saattavat olla tarkasteltavana olevan veron kannalta ongelmallisia. Kyseisten säännösten, jotka ovat säilyneet muuttumattomina direktiivin ensimmäiseen versioon nähden, laatimisen ensisijaisena tarkoituksena on ollut estää se, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön leimaveroja pääoman hankintaveron lisäksi tai kohdistavat sijoitettuun pääomaan kaksinkertaisen verotuksen.

25. Erityisesti 10 artiklassa säädetään, että pääoman hankintavero on ainoa vero, jonka saa kohdistaa direktiivin 4 artiklassa lueteltuihin toimiin, joihin ”pääomayhtiön pääoman korottaminen millaisten tahansa omaisuuserien sijoituksella” edellä esitetyn mukaisesti lukeutuu.

26. Lisäksi direktiivin 11 artiklassa säädetään, että eräistä toimista ei saa kantaa mitään veroa (eikä siten myöskään pääoman hankintaveroa); tällaisia toimia ovat erityisesti ”osakkeiden – – laatiminen, liikkeeseen laskeminen, ottaminen kaupankäynnin kohteeksi arvopaperipörssissä, vaihdantaan saattaminen tai niillä tapahtuva kaupankäynti”.

27. Näin ollen esimerkiksi laskettaessa liikkeeseen uusia osakkeita liikkeeseen laskemisesta sinänsä ei saa 11 artiklan mukaan kantaa veroa, kun taas vastikkeena osakkeista maksettavista määristä eli pääomapanoksista voidaan kantaa pääoman hankintavero, mikäli asianomainen jäsenvaltio on niin säätänyt (4 artikla), mutta ei muita veroja (10 artikla).

28. Toisaalta direktiivin 12 artiklassa säädetään, että ”10 ja 11 artiklan säännöksistä poiketen” jäsenvaltiot voivat muun muassa kantaa ”veroja arvopapereiden siirroista”. [5]

29. Esillä olevassa asiassa ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toteaa, että Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädäntö on mahdollisesti direktiivin 10 ja 11 artiklan vastainen. Minusta vaikuttaa kuitenkin siltä, että vaikka kumpikin säännös saattaa olla tässä yhteydessä tosiasiallisesti merkityksellinen, olisi asianmukaisempaa viitata 11 artiklaan, koska leimaveroa vastaava vero ei lähtökohtaisesti liity pääomapanoksena sijoittamiseen vaan yleisemmin 11 artiklan a alakohdassa osoitettuun ryhmään kuuluviin

5 – Tiedetään, että direktiivin joidenkin kieliversioiden, erityisesti saksan- ja tanskankielisen version, 12 artiklassa poikkeuksen soveltamisalaksi rajataan pörssikaupat sen sijaan, että se kattaisi yleisesti kaikki arvopapereiden luovutukseen liittyvät toimet. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin todennut tarpeelliseksi tulkita 12 artiklaa yhdenmukaisesti useimpien kieliversioiden mukaisesti ja katsoo näin ollen, että poikkeusta sovelletaan kaikkiin arvopapereiden luovutuksista maksettaviin veroihin. Ks. asia C-236/97, Codan, tuomio 17.12.1998 (Kok., s. I-8679, 22–30 kohta). Vaikuttaa siltä, että kysymys on nyt ratkaistu lopullisesti pääoman hankinnasta suoritettavista välillisistä veroista 12.2.2008 annetulla neuvoston uudella direktiivillä 2008/7/EY (EUVL L 46, s. 11), joka on korvannut direktiivin 69/335 1.1.2009 alkaen (vrt. direktiivin 6 artikla).

toimiin (tässä tapauksessa erityisesti osakeantiin, kuten jäljempänä esitetään). SDRT:n soveltamiseen ei myöskään vaikuta se, ovatko sen kohteena liikkeeseen lasketut uudet osakkeet.

30. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, jota myös komissio tältä osin tukee, katsoo, että 1,5 prosentin SDRT saattaa olla perusteltu, koska se kohdistuu juuri direktiivin 12 artiklassa tarkoitettuihin osakkeiden luovutuksiin. Yhdistynyt kuningaskunta katsoo, että se on siten sallittu saman säännöksen perusteella kuin ilman selvityspalvelua tapahtuvista luovutuksista kannettava 0,5 prosentin SDRT.

31. Ero 1,5 prosentin ja 0,5 prosentin verokannan mukaisesti kannettavan SDRT:n välillä on kuitenkin merkittävä. Verokantojen eroavuuden lisäksi ne poikkeavat toisistaan ennen kaikkea siinä, että kun 0,5 prosentin vero kannetaan kustakin yksittäisestä arvopapereiden luovutuksesta, 1,5 prosentin vero kannetaan silloin, kun arvopaperi asetetaan selvityspalveluun, ja myöhemmistä osakeomistusten luovutuksista ei kanneta veroa sinä aikana, jonka ne ovat selvityspalvelussa.

32. Jotta 1,5 prosentin SDRT:tä voitaisiin pitää direktiivin 12 artiklassa tarkoitetun kaltaisena osakeluovutuksista maksettavana verona, Yhdistynyt kuningaskunta väittää, että leimaveroa vastaava 1,5 prosentin vero on osakeluovutuksista maksettava ”kausilipun” (”season ticket”) kaltainen vero. Koska Yhdistyneen kuningaskunnan veroviranomaisten olisi hankalaa seurata arvopaperien luovutuksia sen jälkeen, kun ne on asetettu selvityspalveluun, 1,5 prosentin kiinteä vero, joka on määritetty arvopapereiden selvityspalvelussa suoritettavien kolmen oletusluovutuksen perusteella, on sen mukaan riittävä kompromissi. Toisin sanoen se katsoo, että 1,5 prosentin SDRT on yksinkertaisesti vero, joka peritään ennakkoon osakkeiden tulevista luovutuksista. Toisaalta Yhdistynyt kuningaskunta huomauttaa, että selvityspalvelut voivat käyttää Finance Act -lain 97 A §:ssä säädettyä valintamahdollisuutta, joka johtaa jokaisesta liiketoimesta kannettavan 0,5 prosentin SDRT:n ”tavanomaisen” järjestelyn soveltamiseen.

33. Jäljempänä esitettävistä syistä Yhdistyneen kuningaskunnan esittämä näkemys ei vaikuta minusta hyväksyttävältä.

34. Ensiksikin 1,5 prosentin SDRT lankeaa yhden henkilön maksettavaksi; maksaja on käytännössä se taho, joka laskee liikkeeseen ja/tai luovuttaa osakkeet, vaikka teknisesti verovelvollisuus kuuluu selvitysyhteisölle. Esillä olevassa asiassa HSBC on kuitenkin maksanut koko veron. Sen sijaan ”tavanomaisessa” SDRT-järjestelmässä kustakin arvopaperien luovutuksesta maksettava vero lankeaa eri henkilön maksettavaksi – sen, joka kussakin yksittäistapauksessa myy osakkeet. Toisin sanoen silloin, kun osakkeet lasketaan liikkeeseen selvityspalveluun, yhden ja saman henkilön on maksettava (1,5 prosentin) vero, joka ”tavanomaisessa” järjestelmässä jakautuu eri henkilöiden kesken siten, että kunkin maksettavaksi lankeaa 0,5 prosenttia.

35. Toiseksi 1,5 prosentin ”erityinen” SDRT, joka on maksettava silloin, kun arvopaperit asetetaan selvityspalveluun, määritetään ja siten maksetaan sen arvon perusteella, joka arvopapereilla on sillä hetkellä, jolloin ne asetetaan järjestelmään. Näin on siinäkin tapauksessa, että ne mahdollisesti luovutetaan myöhemmin suuremmalla tai pienemmällä arvolla niiden jäädessä selvityspalveluun. On selvää, että jos SDRT kannetaan kustakin yksittäisestä toimesta, SDRT määritetään sen arvon perusteella, joka arvopaperilla on luovutusajankohtana.

36. Kolmanneksi on epäselvää, miksi kyseiseen veroon, joka kannetaan silloin, kun osakkeet asetetaan selvityspalveluun, sovellettavan verokannan tulisi olla 1,5 prosenttia, toisin sanoen kolme kertaa enemmän kuin ”tavanomaisessa” järjestelmässä jokaisen arvopaperien luovutuksen yhteydessä kannettava vero. Yhdistyneen kuningaskunnan mukaan verokanta on määritelty sen oletuksen pohjalta, että arvopaperit luovutetaan keskimäärin kolme kertaa sen jälkeen, kun osakkeet on asetettu selvityspalveluun. Laskelman perustana olevia tekijöitä ei ole kuitenkaan osoitettu eikä myöskään sitä, minkä vuoksi 1,5 prosentin verokantaa pidetään sopivampana kuin esimerkiksi 1 tai 2 prosentin verokantaa. Näin on todettava etenkin, kun – kuten ennakkoratkaisupyynnössä mainitaan – yli 40 prosenttia SICOVAMiin siirretyistä HSBC:n osakkeista vedettiin pois kyseisestä järjestelmästä kahden viikon kuluessa ja myytiin Lontoon arvopaperipörssissä; kunkin myöhemmän liiketoimen yhteydessä kannettiin SDRT 0,5 prosentin verokannan mukaisesti. Toisin sanoen SDRT:n määrittäminen 1,5 prosentin suuruiseksi vaikuttaa jossain määrin mielivaltaiselta. [6]

37. Jos ensimmäisen arvopapereiden luovutuksen jälkeiset luovutukset tapahtuvat Yhdistyneen kuningaskunnan ulkopuolella, mikä on todennäköistä, kun otetaan huomioon, että arvopaperit on asetettu selvityspalveluun oletettavasti, jotta voidaan helpottaa niiden liikkumista ulkomailla, on lisäksi todettava, että 1,5 prosentin SDRT peritään ennakkoon luovutuksista, joiden osalta Yhdistyneen kuningaskunnan verotustoimivallasta ei ole täyttä varmuutta.

38. Minusta vaikuttaa siltä, että jo nämä havainnot riittävät sulkemaan pois mahdollisuuden, että 1,5 prosentin SDRT voisi uudelleenmäärittelyn perusteella olla tulevista arvopaperien luovutuksista ennakkoon perittävä vero. Myös riippumatta verokantaa koskevasta kysymyksestä on todettava, ettei erilaisen laskentapohjan mukaan määräytyvää ja vieläpä *eri henkilöltä perittävää* määrää voida katsoa ennakkoon perittäväksi veroksi. Lisäksi tiedetään hyvin, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäy-

6 – On itsestään selvää, ettei sillä, että tietyissä tapauksissa tällainen verotus saattaa olla suotuisampi veronmaksajille, joita asia mahdollisesti koskee, ole merkitystä: vrt. esim. asia C-141/99, AMID, tuomio 14.12.2000 (Kok., s. I-11619, 27 kohta) ja asia C-383/05, Talotta, tuomio 22.3.2007 (Kok., s. I-2555, 31 kohta).

tännön mukaan veron määritteleminen yhteisön oikeuden kannalta tapahtuu veron objektiivisten ominaisuuksien perusteella riippumatta kansallisessa oikeudessa sille annetusta määritelmästä. [7]

39. Jos osakkeiden asettaminen selvityspalveluun on ensimmäinen kyseisille osakkeille niiden liikkeeseen laskun jälkeen suoritettava toimenpide, kuten esillä olevassa asiassa, on huomautettava, että jotta voitaisiin soveltaa direktiivin 12 artiklan nojalla perusteltavissa olevaa veroa ja välttää 11 artiklassa esitetty kielto, arvopapereiden liikkeeseen laskeminen (jota ei direktiivin 11 artiklan mukaan veroteta) ja niiden ensimmäinen luovutus on joka tapauksessa erotettava toisistaan oikeudellisesti. Tällaista ensimmäistä luovutusta, joka olisi tässä yhteydessä selvityspalveluun asettaminen, voitaisiin siten verottaa direktiivin 12 artiklan nojalla.

40. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa komissio vastaan Belgia 15.7.2004 antamassaan tuomiossa [8] kuitenkin nimenomaisesti todennut, ettei osakkeiden liikkeeseen laskemista ja ensimmäistä luovutusta voida käsitteellisesti erottaa toisistaan. Tuomion 33 kohdassa todetaan erityisesti, että ”direktiivin 69/335 11 artiklan a alakohdan tehokas vaikutus edellyttää näin ollen sitä, että tässä säännöksessä tarkoitettuun ’liikkeeseen laskemiseen’ on sisällyttävä myös arvopapereiden ensimmäistä kertaa tapahtuva ostaminen niiden liikkeeseen laskemisen yhteydessä”. Julkisasiamies Tizzanon ratkaisuehdotuksessaan [9] ja yhteisöjen tuomioistuimen tuomion 32 kohdassa esittämien toteamusten mukaisesti on todettava seuraavaa: ”– – mikäli sallittaisiin veron kantaminen liikkeeseen lasketun uuden osakkeen ensimmäistä kertaa tapahtuvasta ostamisesta, tämä tarkoittaisi käytännössä, että veroa kannettaisiin arvopaperin liikkeeseen laskemisesta, koska se on olennainen osa pääoman hankinnan kokonaisjärjestelyjä. Arvopapereiden liikkeeseen laskeminen ei näet riitä sellaisenaan, vaan sillä on merkitystä vasta kun näille arvopapereille löytyy ostajia.”

41. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut selvästi muun muassa, että direktiivin 12 artiklaa on poikkeuksena tulkittava suppeasti, [10] samoin kuin korostanut kyseisessä artiklassa säädettyjen poikkeusten tyhjentävää luonnetta. [11]

42. Näin ollen katson, ettei 1,5 prosentin SDRT:tä voida pitää, silloin kun se kohdistuu ensimmäiseen liikkeeseen laskettujen uusien osakkeiden luovutustoimenpiteeseen, direktiivin 12 artiklassa tarkoitettuna osakeluovutuksista maksettavana verona ja että tämän vuoksi se on direktiivin 11 artiklassa kielletty osakkeiden liikkeeseen laskemisesta kannettava vero.

7 – Ks. esim. asia C-426/98, komissio v. Kreikka, tuomio 19.3.2002 (Kok., s. I-2793, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja asia C-46/04, Aro Tubi Trafilerie, tuomio 30.3.2006 (Kok., s. I-3009, 26 kohta).

8 – Asia C-415/02 (Kok., s. I-7215).

9 – Annettu 15.1.2004 (ks. erityisesti 39–41 kohta).

10 – Alaviitteessä 8 mainittu asia komissio v. Belgia, tuomion 37 kohta.

11 – Asia 36/86, Dansk Sparinvest, tuomio 2.2.1988 (Kok., s. 409, 9 kohta) ja yhdistetyt asiat C-71/91 ja C-178/91, Ponente Carni ja Cispadana Costruzioni, tuomio 20.4.1993 (Kok., s. I-1915, 24 kohta).

43. Mielestäni nyt esillä olevassa asiayhteydessä ei ole myöskään tarpeen pohtia direktiivin 12 artiklan poikkeussääntöluonnetta tai sen luonnetta 10 ja 11 artiklassa tarkoitettujen tapauksien rajoittajana: tämä kysymys on kiinnostava ja vaatii ehkä vielä täsmennyksiä, mutta se ei ole merkityksellinen nyt esillä olevassa asiayhteydessä. [12]

44. Ei voida hyväksyä myöskään väitettä, jonka Yhdistynyt kuningaskunta esittää toissijaisesti – ilmeisesti sen varalta, että yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että esillä olevassa asiassa on sovellettava edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Belgia vahvistettua oikeuskäytäntöä, ja jonka mukaan 1,5 prosentin SDRT on tulkittava veroksi, joka peritään ennakkoon tulevista luovutuksista, jotka tapahtuvat sen jälkeen, kun osakkeet on ensimmäisen kerran asetettu selvityspalveluun. Tällainen uudelleenmääritys vaikuttaa toisaalta täysin keinotekoiselta, koska vero kannetaan selvästi siinä yhteydessä, jolloin osakkeet asetetaan selvityspalveluun. Toisaalta tällainen tilanne toisi sitä paitsi entistä selvemmin esiin edellä mainitsemani ongelmat ja johtaisi siis erityisesti siihen, että henkilön on maksettava kolmen oletetun liiketoimen perusteella määräytyvä vero, vaikka hän ei kyseisenä ajankohtana olisi enää osallisena ensimmäisessäkään näistä kolmesta toimesta.

45. Toisaalta katson, että direktiivin 12 artiklan käyttöä 1,5 prosentin SDRT:n perusteena tuskin voidaan hyväksyä silloinkaan, kun selvityspalveluun asetetut osakkeet eivät ole liikkeeseen laskettuja uusia osakkeita. Täysin riippumatta – tähän tapaukseen soveltumattomasta – kiellosta verottaa osakkeiden ensimmäistä luovutusta niiden liikkeeseen laskemisen jälkeen edellä esittämäni toteamukset, jotka liittyvät vaikeuteen hyväksyä kausilippuvertaukseen perustuva lähestymistapa, olisivat edelleen päteviä. Myös tässä tapauksessa yksi ja sama henkilö joutuisi maksamaan veron, joka periaatteessa (toisin sanoen ”tavanomaisessa” järjestelmässä) lankeaisi eri henkilöiden maksettavaksi, mutta ensin mainittu ei voisi periä sen määrää näiltä eri henkilöiltä. Lisäksi myös tässä tapauksessa vero määritettäisiin osakkeiden arvon perusteella, joka saattaa poiketa merkittävästi niiden arvosta sinä myöhempänä ajankohtana, jolloin vero tavanomaisen järjestelmän mukaisesti lankeaisi maksettavaksi. Toisin sanoen katson, ettei myöskään tässä tapauksessa voida hyväksyä uudelleenmäärittelyä, jonka mukaan kyseessä on tulevista arvopaperien luovutuksista ennakkoon perittävä vero.

46. Ainoa ero verrattuna tilanteeseen, jossa on kyse uusista osakkeista, liittyy siihen, että silloin, kun kysymys on jo olemassa olevista osakkeista, ”tavanomaisessa” SDRT-järjestelmässä kannetaan 0,5 prosentin vero. Sen sijaan silloin, kun kysymys on osakkeiden ensimmäisestä liikkeeseen laskemisesta, ”tavanomaista” veroa ei kanneta, kuten on jo todettu. Näin ollen silloin, kun kyse on jo olemassa olevista osakkeista, verokanta on käytännössä prosenttiyksikön eikä 1,5 prosenttiyksikköä korkeampi.

12 – HSBC on korostanut erityisesti tätä näkökohtaa; sen perustelut eivät vaikuta minusta kuitenkaan ratkaisevilta. Kysymystä koskevan keskustelun osalta ks. asia C-466/03, Albert Reiss Beteiligungsgesellschaft, julkisasiamies Geelhoedin ratkaisuehdotus 16.6.2005 (26–30 kohta) ja julkisasiamies Trstenjakin ratkaisuehdotus 8.3.2007 (54–58 kohta) (tuomio 28.6.2007, Kok., s. I-5357). Edellä mainitun tuomion 58 kohtaa voitaisiin käyttää perusteena sille, että 12 artikla tulkitaan rajoitukseksi eikä poikkeukseksi. Tällaisen tulkinnan puolesta saattaa puhua myös se, että uuden direktiivin 2008/7 6 artiklasta ei voida nimenomaisesti päätellä, että kyse olisi ”poikkeuksesta” – tämä toteamus pätee moneen, vaikkakaan ei italialaiseen kieliversioon. On totta, että asiassa C-193/04, Organon Portuguesa, 7.9.2006 annetussa tuomiossa (Kok., s. I-7271, 20 kohta) yhteisöjen tuomioistuin on selvästi omaksunut käsityksen, jonka mukaan direktiivin 69/335 12 artikla on poikkeus 10 ja 11 artiklaan.

47. Ainoa jo olemassa olevien osakkeiden luovutuksen osalta mahdollisesti heräävä kysymys koskee sitä, sovelletaanko kyseiseen toimenpiteeseen periaatteessa direktiivin 11 artiklassa esitettyä verotuskieltoa siltä osin kuin kyseisessä artiklassa vahvistetaan, ettei veroa saa kantaa seuraavista toimista: ”osakkeiden – – laatiminen, liikkeeseen laskeminen, ottaminen kaupankäynnin kohteeksi arvopaperipörssissä, vaihdantaan saattaminen tai niillä tapahtuva kaupankäynti”. Minusta vaikuttaa kuitenkin siltä, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön sisältyy selkeä osoitus tällaisesta sovellettavuudesta. [13]

48. Analyysini tämän osan päätteeksi totean siis, ettei järjestelyä, johon sisältyy 1,5 prosentin SDRT, voida pitää yhteensopivana direktiivin 69/335 kanssa. Tämä pätee erityisesti tapaukseen, jossa osakkeet asetetaan selvityspalveluun heti niiden liikkeeseen laskemisen jälkeen, kuten esillä olevassa asiassa; edellä esitetyn mukaisesti katson, että tätä päättelytapaa voidaan soveltaa kuitenkin myös silloin, kun kyse on jo olemassa olevien osakkeiden luovutuksesta. Ei voida mitenkään katsoa, että 1,5 prosentin SDRT olisi direktiivin 12 artiklan mukainen vero, joka peritään ennakkoon osakkeiden tulevista luovutuksista.

13 – Ks. alaviitteessä 12 mainittu asia Organon Portuguesa. Vrt. erityisesti tuomion 18–20 kohta, jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoo, että notaarinpalkkion kaltaiset maksut, jotka peritään (muiden kuin liikkeeseen laskettujen uusien) osakkeiden luovutuksen yhteydessä, kuuluvat periaatteessa 11 artiklassa esitetyn kiellon piiriin. Tarkemmin sanottuna tuomion 19 kohta perustuu näkemykseen, jonka mukaan mikä tahansa osakkeiden luovutus kuuluu yleensä 11 artiklan soveltamisalaan. Ks. vastaavasti myös yhdistetyt asiat C-31/97 ja C-32/97, Fuerzas Eléctricas de Catalunya, tuomio 27.10.1998 (Kok., s. I-6491, 17 ja 18 kohta), jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että direktiivin 11 artiklan b alakohdassa kielletään verottamasta lainan takaisinmaksua.

49. Edellä esitetyt huomiot ovat riittäviä, jotta kansallisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin voidaan vastata. Erityisesti sen varalta, ettei yhteisöjen tuomioistuin yhdy näkemykseeni direktiivin tulkinnasta, tarkastelen kysymystä kuitenkin vielä lyhyesti primaarioikeuden valossa asian tyhjentävän käsittelyn varmistamiseksi.

C Yhteensoveltuvuus perusvapauksien kanssa

50. Seuraavaksi on näin ollen tutkittava, voidaanko osakeluovutuksista kannettava vero, joka periaatteessa sallitaan direktiivin 12 artiklassa, lain mukaan kantaa eri tavoin – kuten SDRT – sen mukaan, luovutetaanko osakkeet selvityspalveluun. [14] Erityisesti on pohdittava, soveltuuko ”tavanomaisen” liiketoimen ja selvityspalveluun asettamisen objektiivinen ero perusteeksi Yhdistyneen kuningaskunnan järjestelmässä säädetyille eroille, joihin lukeutuvat kertaluonteinen maksaminen suuremman verokannan mukaisesti ja koko veron langettaminen yhden henkilön maksettavaksi. Lopuksi on tarkistettava, riittääkö selvityspalveluille Finance Act 1986 -lain 97 A §:ssä annettu valintamahdollisuus joka tapauksessa hälventämään mahdolliset epäilyt yhteensoveltuvuudesta yhteisön lainsäädännön kanssa.

14 – Kuten olen edellä osoittanut, tämä Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännön yhteensoveltuvuutta yhteisön primaarioikeuden kanssa koskeva analyysi perustuu olettamaan, että se on direktiivin 69/335 mukainen: näin on siitä huolimatta, etten pidä tätä lähtökohtaa oikeana, kuten olen todennut edellä.

1. Yhteensoveltuvuus perustamissopimuksen määräysten kanssa

51. Asianosaiset ovat tarkastelleet esillä olevassa asiassa tarkasteltavana olevan kansallisen lainsäädännön mahdollisia yhteensopivuusongelmia seuraavien kolmen primaarioikeuden määräyksen kanssa: erityisesti sijoittautumisvapautta koskevan EY 43 artiklan, palvelujen tarjoamisen vapautta koskevan EY 49 artiklan sekä pääomien vapaata liikkuvuutta koskevan EY 56 artiklan kanssa.

52. Sijoittautumisvapauden osalta HSBC väittää, että CCF:n osakkeita koskeva julkinen ostotarjous on konkreettinen osoitus HSBC:n tahdosta perustaa Ranskaan kiinteä toimipaikka: näin ollen 1,5 prosentin SDRT:n soveltaminen rajoittaa sen mukaan kyseistä perusoikeutta.

53. Palvelujen tarjoamisen vapauden osalta HSBC katsoo, että SICOVAMilla on oikeus tarjota palvelujaan Yhdistyneen kuningaskunnan alueella sen sijaan, että kansallisella verolainsäädännöllä asetetaan kyseiseen oikeuteen kohdistuvia perusteettomia rajoituksia.

54. Mitä tulee pääoman vapaaseen liikkuvuuteen, HSBC väittää lopuksi, että Yhdistyneen kuningaskunnan verolainsäädäntö on vastoin perustamissopimuksen asiaa koskevia määräyksiä, koska siinä rajoitetaan Pariisin arvopaperipörssiin pääsyä, joka edellytti asiointia SICOVAMin kautta.

55. Huomautan heti aluksi, että mielestäni palvelujen tarjoamisen vapautta koskevat määräykset eivät ole merkityksellisiä nyt esillä olevassa asiayhteydessä. On huomattava, että – kuten edellä todetaan – leimaveroa vastaavaa 1,5 prosentin veroa ei käytännössä maksa selvityspalvelu, joka on ainoastaan teknisesti verovelvollinen, vaan veron maksaa se, joka asettaa osakkeet selvityspalveluun (tässä tapauksessa HSBC). Näin ollen tarkasteltava vero koskee käytännössä ainoastaan hyvin epäsuorasti palvelujen, toisin sanoen selvityspalvelujen, tarjoajien etuja. Lisäksi se, että SICOVAMin edustaja Vidacos on sijoittautunut Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, antaa aiheen olettaa, että kansallisen tuomioistuimen on otettava kantaa pikemminkin sijoittautumisvapauteen kuin palvelujen tarjoamisen vapauteen.[15] Lisäksi voidaan aihetta sivuten katsoa, että direktiivin 69/335 ensimmäisessä perustelukappaleessa perusvapauksista mainitaan nimenomaisesti ainoastaan pääomien vapaa liikkuvuus.

56. Näin ollen katson, että SDRT:n tarkastelu primaarioikeuden valossa on suoritettava viitaten ainoastaan sijoittautumisvapauteen ja pääoman vapaaseen liikkuvuuteen. Yhteisöjen tuomioistuimella on jo ollut tilaisuus

15 – Lisäksi EY 50 artiklalla, jossa määritellään palvelut, rajataan kyseinen luokka toimiin, joita ”määräykset tavaroiden, pääomien tai henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta eivät (vielä) koske”.

tarkastella kansallisten säännösten yhteensoveltuvuutta kummankin edellä mainitun vapauden kanssa. [16]

57. On totta, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhtiön, jolla on toisessa jäsenvaltiossa sääntömääräinen kotipaikka, sellaisten osuuksien hankkiminen, jotka antavat ostajille selvän vaikutusvallan yhtiön päätöksiin ja sen johtamiseen, kuuluu sijoittautumisvapautta koskevien perustamissopimuksen määräysten soveltamisalaan. [17] Nyt esillä olevassa asiassa mahdollinen sijoittautumisvapauden rajoittaminen on kuitenkin suora seuraus pääoman vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuvasta rajoituksesta. Näin ollen on ensin tutkittava pääomien vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuvaa rajoitusta: mikäli todetaan, että viimeksi mainittua perusvapautta on loukattu, asiaa ei ole tarpeen tarkastella sijoittautumisvapauden kannalta. [18]

58. On selvää, että pääasiassa kyseessä olevat rahoitustoimet kuuluvat yleisesti pääomien vapaan liikkuvuuden soveltamisalaan. Kuten tiedetään, perustamissopimuksessa ei määritellä pääomanliikkeitä, mutta yhteisöjen tuomioistuin on usein käyttänyt esimerkinomaisesti direktiivin 88/361 [19] liitteenä olevaa nimikkeistöä, johon osakekauppaan liittyvät toimet kiistatta kuuluvat.

59. Vaikuttaa kiistattomalta, että tarkasteltavana oleviin Yhdistyneen kuningaskunnan säännöksiin sisältyy pääomien vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuva rajoitus, joka periaatteessa kuuluu EY 56 artiklassa esitetyn kiellon piiriin, siltä osin kuin niissä säädetään, että osakkeiden selvityspalveluun asettamisen yhteydessä sovelletaan 1,5 prosentin SDRT:tä.

60. Todettakoon ensin, että yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että jo se, että muiden jäsenvaltioiden sijoittajat saadaan luopumaan sijoituksista, riittää tekemään kansallisesta lainsäädännöstä EY 56 artiklan vastaisen ilman, että on tarpeen tarkistaa, onko kyseinen lainsäädäntö luonteeltaan syrjivää. [20] Lisäksi on todettu selkeästi, että kiellettyjä rajoituksia ovat myös toimenpiteet, joilla aiheutetaan se, että toisessa jäsenvaltiossa asuvat henkilöt ovat vähemmän halukkaita tekemään sijoituksia jäsenvaltiossa, tai se, että kyseisessä jäsenvaltiossa asuvat henkilöt ovat vähemmän halukkaita tekemään niitä muissa valtioissa. [21]

16 – Asia C-302/97, Konle, tuomio 1.6.1999 (Kok., s. I-3099, 22 kohta).

17 – Asia C-298/05, Columbus Container Services, tuomio 6.12.2007 (Kok., s. I-10451, 29 ja 30 kohta).

18 – Vrt. asia C-367/98, komissio v. Portugali, tuomio 4.6.2002 (Kok., s. I-4731, 56 kohta) ja alaviitteessä 16 mainittu asia Konle, tuomion 55 kohta.

19 – Perustamissopimuksen 67 artiklan täytäntöönpanosta 24.6.1988 annettu neuvoston direktiivi 88/361/ETY (EYVL L 178, s. 5). Sen osalta, kuinka yhteisöjen tuomioistuin on käyttänyt kyseistä direktiiviä pääoman vapaan liikkuvuuden soveltamisalan määrittämiseksi, ks. esim. asia C-222/97, Trummer ja Mayer, tuomio 16.3.1999 (Kok. s. I-1661, 21 kohta) ja alaviitteessä 18 mainittu asia komissio v. Portugali, tuomion 37 kohta.

20 – Alaviitteessä 18 mainittu asia komissio v. Portugali, tuomion 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

21 – Asia C-513/03, van Hilten-van der Heijden, tuomio 23.2.2006 (Kok., s. I-1957, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

61. Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä käy selvästi ilmi, Yhdistyneessä kuningaskunnassa ei juurikaan käytetä selvitysyhteisöjä, mutta ne ovat erittäin yleisiä Manner-Euroopassa, jossa niillä on joissakin tapauksissa todellinen monopoli arvopaperikaupassa; näin ollen ei ole epäilystäkään siitä, että tarkasteltavana olevat Yhdistyneen kuningaskunnan säännökset saattavat muodostaa esteen pääoman vapaalle liikkuvuudelle.

63. Keskustelu Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännössä asetettujen rajoitusten mahdollisista perusteluista on kuitenkin ollut esillä olevassa asiassa erittäin vähäistä. Lukuun ottamatta sitä Yhdistyneen kuningaskunnan väitettä, jonka mukaan 1,5 prosentin SDRT on perusteltu, jotta voidaan taata tehokas verovalvonta, asianosaiset ovat keskittyneet ensisijaisesti selvityspalvelujen Finance Act 1986 -lain 97 A §:n mukaisen valintamahdollisuuden ominaisuuksiin.

2. Rajoituksen mahdollinen perusteltavuus

62. Koska tarkasteltavana olevat kansalliset säännökset kuuluvat siis EY 56 artiklassa esitetyn pääomien vapaan liikkuvuuden rajoituksia koskevan kiellon alaan, on tutkittava, voivatko kyseiset rajoitukset olla kuitenkin perusteltuja erityisesti EY 58 artiklan valossa. Tältä osin on syytä ottaa huomioon yhteisöjen tuomioistuimen vakiintunut oikeuskäytäntö. Jotta kyseinen kansallinen lainsäädäntö olisi perusteltu, sen on kyseisen oikeuskäytännön mukaan oltava omiaan takaamaan siinä asetetun tavoitteen toteuttaminen, eikä sillä saada ylittää sitä, mikä on tarpeen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi, jotta se olisi suhteellisuusperiaatteen mukainen. [22]

64. Huomattakoon kuitenkin, että sellaisen valintamahdollisuuden olemassaolo ei liity millään tavoin mahdollisuuteen perustella pääoman vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuvaa rajoitusta. Loogisesti tarkastellen valintamahdollisuuden osalta herää kysymys, voiko sen olemassaolo tehdä tyhjäksi toteamuksen, joka koskee sitä, että kansallinen lainsäädäntö on mahdollisesti EY 56 artiklan nojalla lainvastainen, jos järjestelmä, jossa valintamahdollisuudesta säädetään, on yhteisön oikeuden mukainen; kysymystä on joka tapauksessa tarkasteltava erillään pääomien vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuvien rajoitusten mahdollisista perusteluista. Tämän ratkaisuehdotuksen viimeisessä osassa käsittelen 97 A §:ssä säädettyä valintamahdollisuutta.

65. Yhdistynyt kuningaskunta väittää siis, että verojärjestelmä, jossa selvityspalveluun asetettavista osakkeista säädetään erikseen, on perusteltu tehokkaan verovalvonnan takaamisen tarpeella.

22 – Yhdistetyt asiat C-163/94, C-165/94 ja C-250/94, Sanz de Lera ym., tuomio 14.12.1995 (Kok., s. I-4821, 23 kohta); asia C-54/99, Église de scientologie, tuomio 14.3.2000 (Kok., s. I-1335, 18 kohta) ja edellä alaviitteessä 18 mainittu asia komissio v. Portugali, tuomion 49 kohta. Ks. myös yleisemmin asia C-55/94, Gebhard, tuomio 30.11.1995 (Kok., s. I-4165, 37 kohta).

66. Mielestäni sellaista perustelua ei voida hyväksyä. Toisaalta Yhdistynyt kuningaskunta ei osoita, minkä vuoksi niin voimakas toimenpide olisi ainoa keino taata kannettavien verojen tosiasiallinen maksaminen ja minkä vuoksi samaan tavoitteeseen ei päästä minkään vähemmän ankaran järjestelyn avulla.

67. Riippumatta siitä, onko käytettävissä vähemmän rajoittavia verojen maksamisen takaavia järjestelmiä, minusta vaikuttaa toisaalta kuitenkin siltä, että myös tähän yhteyteen soveltuvat huomautukset, jotka esitin edellä yhteensoveltuvuutta direktiivin 69/335 kanssa koskevan analyysin yhteydessä sen seikan osalta, ettei 1,5 prosentin SDRT:tä voida luonteensa puolesta pitää tulevista arvopapereiden luovutuksista ennakkoon maksettavana verona. Tämä johtuu erityisesti siitä, että kyseessä on vero, jonka maksaa eri henkilö kuin jos kyseessä olisi luovutuksista maksettavan ”tavanomaisen” veron maksaminen: tässä yhteydessä tulevat kuitenkin esiin myös muut edellä esitetyt ongelmalliset näkökohdat. [23] Toisin sanoen vaatimusta taata verovalvonta ei voida käyttää perusteena sille, että veron joutuu maksamaan eri henkilö kuin se, joka tavanomaisessa tilanteessa joutuisi maksamaan sen.

68. Tämän vuoksi katson, että 1,5 prosentin SDRT on ristiriidassa myös EY 56 artiklan kanssa.

23 – Ks. edellä 32–41 kohta.

3. Sulkeeko valintamahdollisuus pois syrjinnän?

69. Viimeinen tässä yhteydessä esitettävä kysymys koskee sen määrittämistä, voiko Finance Act -lain 97 A §:ssä säädetty valintamahdollisuus tehdä tyhjäksi toteamuksen siitä, että järjestely, johon sisältyy 1,5 prosentin SDRT, on direktiivin 69/335 ja perustamissopimuksen vastainen. On toisin sanoen kysyttävä yleisemmin, sulkeeko – silloin, kun voimassa oleva lainsäädäntö on vastoin yhteisön oikeutta – valintamahdollisuus, jonka nojalla voidaan soveltaa yhteisön oikeuden mukaiseksi katsottavaa erilaista lainsäädäntöä, pois lainvastaisuuden yleisesti.

70. Asianosaiset ovat käsitelleet valintamahdollisuutta huomattavassa osassa sekä kirjallisia että suullisia huomautuksiaan. Sekä HSBC että komissio katsovat, että Yhdistyneen kuningaskunnan lainsäädännössä asetetut valintamahdollisuuden käytön edellytykset ovat kohtuuttoman ja tarpeettoman ankaria ja näin ollen suhteettomia. Yhdistynyt kuningaskunta puolestaan vakuuttaa, että kyseiset edellytykset vastaavat henkilöihin, jotka yleensä käsittelevät osakeluovutuksia Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla, sovellettavia edellytyksiä ja että ne ovat välttämättömiä sen takaamiseksi, että 0,5 prosentin SDRT kannetaan oikein kustakin arvopaperien luovutuksesta.

71. Katson kuitenkin, että valintamahdollisuuden käytön osalta asetettujen edellytysten

ja niiden oikeasuhteisuuden yksityiskohtainen tarkastelu ei ole tarpeen esillä olevassa asiassa. On huomautettava, että tämän valintamahdollisuuden sisältävä järjestely – jonka oletetaan vastaavan paremmin yhteisön oikeuden vaatimuksia – muodostaa nimenomaan ”vaihtoehdon”. Toisin sanoen sen soveltaminen edellyttää toimia, joiden toteuttamatta jättäminen johtaa yhteisön oikeuden vastaisten säännösten soveltamiseen. Ennen kaikkea ja kuten olen todennut edellä, oikeutta käyttää valintamahdollisuutta ei anneta henkilölle, jonka etuja se lähinnä koskee – sille, joka luovuttaa osakkeet – vaan selvityspalveluille, jotka käytännössä eivät kuitenkaan maksa SDRT:tä. Joissakin tapauksissa, kuten esillä olevassa asiassa, selvityspalvelulla on kotimaassaan lakisääteinen monopoliasema: niinpä kyseisellä palvelulla ei ole minkäänlaista kannustinta käyttää tätä valintamahdollisuutta.

72. Tilanne olisi erilainen, jos järjestely, jonka mukaan 0,5 prosentin SDRT voidaan maksaa myös siinä tapauksessa, että osakkeet asetetaan selvityspalveluun, ei olisi vaihtoehtoinen vaan tavanomainen käytäntö. Tällöin riittäisi, että tarkastellaan selvityspalvelulle asetettujen vaatimusten riittävyyttä ja oikeasuhteisuutta teknisesti: jolleivät kyseiset vaatimukset ole suhteettomia, järjestelmä on yhteisön oikeuden mukainen.

73. Kun otetaan huomioon esillä olevan asian olosuhteet, vaikuttaa kuitenkin siltä, ettei valintamahdollisuuden käyttöä koskevien vaatimusten yksityiskohtainen tarkastelu ole tarpeen.

IV Ratkaisuehdotus

74. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Special Commissionersin esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Pääoman hankinnasta suoritettavista välillisistä veroista 17.7.1969 annetun neuvoston direktiivin 69/335/ETY 11 artikla on esteenä sellaisille esillä olevassa asiassa tarkoitetun kaltaisille verosäännöksille, joiden mukaan silloin, kun kyseessä on osakkeiden liikkeeseen laskeminen selvityspalveluun, osakeluovutuksista kansallisen oikeuden mukaan yleensä kannettavan 0,5 prosentin veron sijasta kannetaan 1,5 prosentin kertaluonteinen maksu.